

Petr Sokol: Švédsko: země na severu

16.července 2009

www.reflex.cz

16.07.2009

Politolog a šéfredaktor CEVRO Revue publikoval článek v týdeníku Reflex, popisující politickou historii aktuálně předsednické země EU - Švédska.

Začátkem července předala Česká republika předsednictví Evropské unie skandinávskému Švédsku. Co je to za zemi, o níž průměrný Čech téměř nic neví?

V Praze vládli již téměř rok komunisté, když do hlavního města tehdejšího Československa přijel v roce 1949 mladý Švéd. Odskočil si sem ze západní zóny Německa, kde se chtěl seznámit s tamní poválečnou situací. Do Prahy ho přivedla touha zjistit, jak vypadá život po komunistickém uchopení moci. Mladý Švéd, jemuž bylo teprve 22 let, se tehdy v Praze dostal také mezi studenty, kteří byli vylučováni z vysokých škol. Mezi nimi se seznámil se studentkou Jelenou Rennerovou, které hrozily problémy ze strany režimu, protože měla blízko ke studentským demokratickým aktivistům z doby před únorem 1948. Seveřan situaci vyřešil způsobem, který byl pro Švédy ve čtyřicátých letech docela typický. Rozhodl se dívce pomoci podobně, jako mnoho Švédů pomáhalo za druhé světové války uprchlíkům před nacisty. V prosinci 1949 si proto Jelenu Rennerovou vzal za ženu, což jí umožnilo, aby s ním legálně vycestovala do Švédska.

MIGRACE

Ve Stockholmu jí zařídil byt, v němž s ní ale nežil. Jelena vystudovala medicínu a stala se lékařkou. V roce 1952 byl fingovaný sňatek ve Švédsku rozveden. Nevšední příběh spojuje vzdálené země, které si 1. července předaly předsednictví v Radě Evropské unie. Šedesát let stará historie je asi známější v zemi tří korunek než u nás, což má prostý důvod. Tím mladým Švédem totiž nebyl nikdo jiný než pozdější dlouholetý švédský sociálně demokratický premiér Olof Palme. Ve čtyřicátých letech Švédové ochotně pomáhali emigrantům z totalitou ohrožených zemí. Ještě v roce 1968 se Palme osobně angažoval v přijetí emigrantů z Československa. Dnes nadšení z přistěhovalců klesá, protože Švédsko zažívá vážné problémy zejména s početným společenstvím přistěhovalců z arabských zemí a ze Srí Lanky. Obě skupiny totiž vytvářejí uzavřené oblasti plné drog a kriminality, v nichž neplatí žádné zákony.

ZELENÁ PANENKA

Dalším typickým rysem švédské společnosti je silné hnutí za rovnoprávnost žen. Na mnoha místech v zemi byli v rámci tažení proti "mužské nadvládě" ze semaforů odstraněni zelení panáček a na jejich místo se dostaly zelené panenky (někde jsou "kompromisně" panenka a panáček spolu). Podobně musela jedna ze švédských vojenských jednotek ve svém znaku, který představoval lev, odstranit heraldické vyobrazení penisu, protože to uráželo některé švédské ženy. Už úplně bizarně působí diskuse o tom, že část švédských feministek zakazuje svým partnerům stát na záchodě při vykonávání tělesné potřeby, protože i to reprezentuje mužskou dominanci. Muži mají přece na záchodě správně sedět stejně jako ženy ... Samozřejmě kromě těchto výstřelků má hnutí za rovnoprávnost i řadu hmatatelných výsledků. Švédsko je dnes zemí s druhým největším počtem žen v národním parlamentu. S podílem 47 % zaostává jen za africkou Rwandou. Ženy mají silné zastoupení

i ve vládě a poprvé početně v kabinetu převážily nad muži v roce 2000. Jediné, čeho země v tomto ohledu nedosáhla, je žena v úřadu předsedy vlády. Ve Švédsku nikdo nepochyboval, že se první ženou- premiérkou stane Anna Lindhová, která od roku 1998 vykonávala funkci ministryně zahraničí. Lindhová ale 11. září 2003 podlehla atentátu, když ji při nakupování v obchodním domě ubodal psychicky vyšinutý útočník. Hovoříme-li o násilné smrti švédského politika, musíme připomenout, že rukou atentátníka zemřel také v úvodu zmiňovaný Olof Palme, jehož v únoru 1986 na cestě z kina zavraždil dosud neznámý atentátník. Palmeho stejně jako o 17 let později Lindhovou nedoprovázel žádný bodyguard. Vraždy švédských politiků kontrastují s jinak klidným během politiky v zemi, jež nezažila díky své mezinárodní neutralitě ve 20. století ani jednu světovou válku.

PRAVICOVÁ "ÚCHYLKA"

V současném kabinetu premiéra Frederika Reinfeldta jich je "jen" deset proti dvanácti mužům. Reinfeldtovi, který je premiérem od roku 2006, nadělaly ženy v kabinetu mnoho starostí. Za prvních deset dní jeho vlády musely funkce opustit hned dvě ministryně. Šéfka resortu obchodu Maria Boreliusová musela rezignovat po osmi dnech ve funkci, když vyšlo najevo, že si načerno najala vychovatelku k dětem. Jen o dva dny déle vydržela v úřadě její kolegyně - ministryně kultury Cecilia Stegöová, u níž se zjistilo, že neplatila poplatky za veřejnoprávní televizi, která navíc patřila do jejího resortu. Oba příběhy demonstrují vysoký práh citlivosti na etické prohřešky ve švédské politice. Připomeňme, že tváří švédského předsednictví bude kromě premiéra také jedna žena - ministryně pro evropské záležitosti, liberálka Cecilia Malmströmová, jež bude švédským Alexandrem Vondrou. Současná, Reinfeldtova vláda, která bude toto pololetí řídit Evropskou unii, se nevymyká švédskému průměru jen rychlými demisemi. Výjimečnost jí dodává už fakt, že se jedná o koalici čtyř pravicových stran. Od roku 1936 stál totiž v čele vlády jen čtyřikrát politik, jenž nepatřil k sociální demokracii. Reinfeldt přivedl svou konzervativní stranu Umírnění (Moderaterna) do vlády po 12 letech. V zemi, kde kdysi spisovatelce Astrid Lindgrenové na honorář za jednu z jejích knih úřad vyměřil daň 109 %, se Reinfeldt zaměřil na daňové škrty, jež však mířil zejména na nižší a střední třídu. Reinfeldtova koalice sice nyní ve volebních preferencích za levicí lehce zaostává a prohrála i evropské volby, ale současný premiér má stále značnou šanci stát se i díky evropskému předsednictví prvním konzervativcem, který ve volbách obhájí post premiéra.

PRINCEZNA VICTORIE

Švédskem v současnosti hýbá i otázka spojená s tamní královskou rodinou. V únoru král Carl XVI. Gustaf oznámil zasnuby své nejstarší dcery - princezny Victorie. Oblíbená princezna se sice nenarodila jako následnice trůnu, ale v roce 1980 se změnou pravidel o nástupnictví do této pozice dostala místo svého mladšího bratra. Pohledná princezna je v zemi stejně jako celá královská rodina velmi populární. Od poslední ústavy nemá král téměř žádné pravomoci, a to i ve srovnání s ostatními evropskými konstitučními monarchy. Královskou rodinu nedoprovázejí žádné skandály a současný král je pro všechny symbolem země. Nenápadný král, o kterém se traduje, že měl ve škole kvůli své dyslexii nepříliš dobré známky, zůstává rád ve stínu své manželky a dětí. Princezna Victorie si příští rok ve výroční den svatby svých rodičů vezme Daniela Westlinga. Neurozený majitel stockholmského fitcentra, kde se s ním princezna při cvičení seznámila, se tak stane vévodou z Västergötlandu a bude stát po boku budoucí královny. Podle bulvárních médií král jejich vztahu příliš nefandí, ale sňatku nebrání. Možná i proto, že i jeho manželka, dnešní královna Sylvie, je dcerou německého obchodníka a Brazilký bez šlechtického titulu. Sám král musel dceři dát stejně jako vláda ústavní dovolení k uzavření sňatku. Drtivá většina Švédů svatbu s neurozeným partnerem plně schvaluje.

Článek vyšel v týdeníku Reflex 29/2009.